

De kracht van muziek.

Margré van Gestel

www.zingendoemaarmee.nl www.ukkepekuk-concerten.nl

Mensen zingen en maken muziek.

In alle culturen en in alle tijden zongen en zingen mensen, bespeelt men instrumenten en experimenteert men met klank en geluid. Muziek en vooral samen zingen geeft energie, saamhorigheid. Zingen had en heeft dus een plek, een functie in de opvoeding bij feesten, in alle geloven, erediensden en ceremoniën. Van oudsher wordt er gezongen door ouders en kinderen, grootouders en kleinkinderen, op school en tijdens de vrije uren. Kortom: Waar mensen met elkaar vreugde en verdriet willen delen en elkaar in openheid willen ontmoeten wordt er gezongen en muziek gemaakt.

Iedereen kan muziek en klanken maken, iedereen kan zingen. Het maakt deel uit van alles wat ons omringt. Klanken kunnen we voelen, al begrijpen we ze soms (nog) niet. Zingen is fijn, het is een vorm van communicatie. Zingen geeft altijd uitdrukking aan emotie. Zingen is een sociale bezigheid, er is altijd een zender en een ontvanger. Zingen bevordert activiteit in de hersenen. Terwijl de ademhaling zich verdiept, de doorbloeding verbetert en vele spiergroepen in het hele lichaam worden ingeschakeld bij het zingen. Het hele lichaam wordt instrument.

Muziek (e)en taal

Muziek lijkt veel op taal. Taal en muziek bestaan beiden uit klanken. De losse klanken vormen zinvolle fragmenten en deze woorden en fragmenten vormen samen de regels met komma's en punten. Je spreekt hoger en lager zoals je ook hoger en lager kunt zingen. Bij het voorlezen van een verhaal lees je soms wat sneller en dan weer langzaam.

Taal kunnen we vastleggen via de woorden, muziek leggen we vast via het notenschrift. De meeste mensen hebben in hun kinderjaren leren lezen. Iedereen communiceert voor het leren lezen al via de taal, men kan zich al goed in woorden uitdrukken. Zoals iedereen, met wat oefening kan leren de woorden te lezen, zo kan iedereen ook de noten leren lezen. Kinderen die starten met lezen, leren eerst de letters waarmee ze woorden leren vormen. Als dat goed gaat leren ze wat vloeiender lezen. Als laatste stap, na veel oefening, kunnen veel kinderen prachtig voorlezen, een verhaal wordt, door gebruik te maken van muzikale elementen, nog mooier, nog spannender.

Muziek maken doen we allemaal. Mensen drukken zich al uit, communiceren via de muziek, zingen, zonder de vaardigheid van het noten lezen. Bij het leren lezen van muziek gaat het eigenlijk het beste op precies dezelfde manier als met het leren van het lezen. Eerst de losse nootjes, dan de zinnen en als slot meteen de juiste intonatie en uitdrukking. Ook hier geldt: "Oefening baart kunst" en net zoals met leren lezen kost dit wel wat oefentijd.

Muziek in de opvoeding

In principe is muziek, zijn vooral liedjes en muzikale spelletjes, op vele momenten van de dag inzetbaar. Belangrijk daarbij is dat de interactie en communicatie geen verplichting wordt maar een samen spelen en genieten blijft.

We kennen wiegeliedjes, spelletjes op schoot, hand- en vinger- en kriebel-spelletjes. Ook bij activiteiten als naar bed gaan en in bad doen wordt vaak vanzelfsprekend gebruik gemaakt van een liedje.

Contactspelletjes bij liedjes spelen in de opvoeding al eeuwenlang een belangrijke rol. Veel liedjes en spelletjes zijn van generatie op generatie doorgegeven. De meeste mensen herinneren er zich nog wel enkele liedjes. Denkt u maar aan "Op een grote paddenstoel" en "Altijd is kortjakje ziek". Ook "Berend Botje" kent u vast nog wel. Toch zijn veel van soortgelijke liedjes met bijbehorende spelletjes niet meer zo bekend en dreigen vele voet- en vingerspelletjes, paardrijdliedjes en kringspelletjes te verdwijnen.

Ook door de opkomst van radio, tv en de ontwikkeling van moderne computerapparatuur is in de omgang met het kind, het direct sociaal contact (van mens tot mens) via tast en gehoor helaas niet meer zo vanzelfsprekend. Het is zoveel makkelijker om de radio aan te zetten, het kind in de maxi cosi voor de tv te zetten, een videoband te starten of een computerspel aan te zetten voor je peuter. Op de vraag "Waarom?" reageren opvoeders vaak met "Maar de kinderen vinden het zo leuk". Toch is de enige manier van werkelijk leren, het leren via de sociale interactie, via het persoonlijk contact. Ontbreekt dit sociale element dan komt een kind nooit tot volledige ontplooiing. De radio, de tv., een video of DVD kan de voordelen en de vele leermomenten die besloten liggen in het veilige en vertrouwde contact tussen ouder en kind, of opvoeder en kind, nooit evenaren.

U hebt de muziek zelf gemist als kind? U herinnert zich de liedjes en de spelletjes niet meer? U kunt niet zingen? Geen nood: het aanraken, samen spelen en zingen kan weer geleerd worden.

Een eerste kennismaking met muziek

De eerste kennismaking met muziek vindt al plaats tijdens ons verblijf in de baarmoeder. We doen daar de eerste ervaringen op met muziek: de puls van de hartslag, het ritme van de bloedstroom, het afwisselend waarnemen van wel en geen trilling, het ritmisch heen en weer gewiegd worden tijdens bewegingen van de moeder. Daarnaast komen er al snel klanken en geluiden via het vruchtwater tot de foetus: het kloppende hart van de moeder. Een geluid wat de foetus tijdens de laatste maanden van de zwangerschap onafgebroken waarneemt. Ook de stemmen en geluiden uit de directe omgeving zijn aan het eind van de zwangerschap bekende geluiden voor de baby. Door de ritmes, de vertrouwde klanken en de terugkerende bewegingen krijgt het leven structuur.

Luisteren en leren

Doordat het gehoororgaan volledig functioneert tijdens de 23 week van de zwangerschap, worden de tijdens de zwangerschap gehoorde klanken, muziek, teksten en taal door de baby na de geboorte herkend. Het kind is al vertrouwd met geluiden zoals de stem van moeder, vader, broer of zusje. De favoriete tunes van tv programma's, de stofzuiger, de deurbel zijn geen onbekende geluiden.

Bewegen en motoriek

In het gehoororgaan bevindt zich tevens het evenwichtsorgaan. Door bewegingen van de moeder en van de foetus wordt de groei van de hersenen van het kind gestimuleerd. Door beweging, kan de vloeistof in het evenwichtsorgaan prikkels doorgeven aan de hersenen. Ook na de geboorte speelt dit evenwichtsorgaan een belangrijke rol in de evenwichtige ontwikkeling van kinderen. Bewegen moet!

Muziek en beweging zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Klinkende muziek roept bij jonge kinderen automatisch beweging op.

Sociaal

Muziek wordt door anderen gemaakt en heeft dus altijd een vorm van communicatie in zich.

Emotie en sfeer

Muziek heeft een emotionele lading. Jonge kinderen genieten wanneer een vertrouwde opvoeder samen met het kind zingt en speelt.

Zingen voor het ongeboren kindje tijdens de zwangerschap geeft verbondenheid, een gevoel van welkom. De baby raakt vertrouwd met de stemmen van vader en moeder en ervaart de klanken en intonatiepatronen van taal. Na de geboorte worden de liedjes herkend en worden kinderen door deze vertrouwde klanken rustig. Via huidcontact en via het gehoor komt de ongeboren baby al in aanraking met de toekomstige, voor hem dan nog onbekende (buiten)wereld.

Muziek in het Kinderdagverblijf

Een groot aantal kinderen brengt tegenwoordig een of meer dagdelen door in kinderdagverblijf of peuterspeelzaal. Het werken met een groep kinderen stelt, ook op muzikaal gebied, andere eisen aan de verzorger dan aan de ouder. In de dagelijkse verzorging in het kinderdagverblijf kan muziek een grote rol spelen. Tijdens vrij spel momenten en georganiseerde activiteiten zorgt muziek voor gezelligheid en een ontspannen sfeer. Liedjes kunnen vanzelfsprekend ingezet worden en ondersteuning bieden op momenten van opruimen, tanden poetsen, een kringetje maken, aan tafel gaan of je jas halen.

Belangrijk hierbij is dat de groepsleiding vaardigheden heeft om muzikaal in te spelen op en mee te spelen met het kind, waarbij ieder kind de gelegenheid krijgt om zelf te experimenteren. Daarnaast mogen kwaliteiten als (muzikaal) leiding geven, structuur en grenzen aangeven en een veilige haven zijn voor ieder kind, niet ontbreken.

Muziek en beweging zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Voor beweging heb je ruimte nodig. Voor muziekactiviteiten met de hele groep zal er ruimte gemaakt moeten worden. Natuurlijk kunnen er liedjes gezongen terwijl kinderen aan de tafel zitten. Dan kan er ook gepetst worden op de tafel en kunnen liedjes met bijbehorende bewegingen goed tot hun recht komen. Toch is het voor jonge kinderen erg belangrijk om in de ruimte te bewegen. Met behulp van een

stapliedje of gebruik makend van kleurige linten en een muziekje wat aanzet tot bewegen, wordt tegemoet gekomen aan de bewegingsdrang van de kinderen. Voegt u iedere dag een bewegingsspel in, waarbij de gehele ruimte gebruikt kan worden, dan heeft u waarschijnlijk ook minder last van (te) drukke kinderen. Zij kunnen dan op een positieve manier hun bewegingsenergie kwijt.

Muziekinstrumenten en klankmaterialen zijn zeer aantrekkelijk voor kinderen. Ook hierin heeft de leidster of pedagogisch medewerker de taak om te zorgen voor goed klinkend, veilig en aantrekkelijk materiaal. Het voorbereiden van een muziekhoekje waar kinderen heerlijk kunnen experimenteren met een beperkte hoeveelheid geluidsmateriaal. Het regelmatig vervangen van materiaal door ander aantrekkelijk geluidsmateriaal. Waardoor een leidster/ pedagogisch medewerker de kinderen de gelegenheid geeft om in eigen tempo en vanuit de eigen ontwikkeling en interesse aan het werk te gaan.

Muziekactiviteiten moeten voorbereid worden. U kunt inspelen op de actualiteit (het regent) op een feest (carnaval en Pasen) maar ook op verjaardagen. Het is wel belangrijk om niet te veel nieuwe dingen tegelijk aan te bieden. Gaat u met een nieuw lied aan de slag dan zorgt u ervoor dat u het liedje perfect kunt zingen (goede toonhoogte, geen vergissingen in de woorden, en de juiste bewegingen.) Erg leuk wordt het wanneer u aan een nieuw lied een luistermoment, een voorleesmoment en / of een bewegingsmoment kunt koppelen. Zo creëert u een prachtig muzieklesje. Verwacht niet dat alle kinderen direct spontaan mee zullen gaan doen met uw nieuwe activiteit. Sommige kinderen leren door te kijken en hebben (veel) tijd nodig voor ze actief mee gaan doen. Ook hierbij is herhaling van het grootste belang. Na 10 keer herhalen doen meestal alle kinderen mee!

Muziek in de babygroep

Muziek en (letterlijk) aangeraakt worden, spelen in jonge levens een belangrijke rol. Wanneer een baby net geboren is, zal een moeder vanzelfsprekend gebruik maken van tast en taal om te communiceren. Bekijken we videobeelden van pasgeborenen dan zien we dat aanraking via tast en via gehoor de allerbelangrijkste vormen zijn waardoor moeders en vaders vertrouwd raken met hun kind. Vanuit de baby zien we een onmiddellijke interactie: handjes die open gaan en naar de moeder reiken. De baby "weet" de perfecte plaats op mama's buik. De warmte van de huid en de (zeer vertrouwde) hartslag van de moeder geven hem een geruststellend, veilig en vertrouwd gevoel. Na de kennismaking met de baby volgt dan het eerste moment aan de borst. Het kind krijgt de warmte van de huid te voelen, de zintuiglijke prikkeling door de eerste liefkozingen en de bevrediging van het zuigen aan de borst, onder constante begeleiding van de vertrouwde hartslag van de moeder.

De eerste geluidjes kunnen we vrij snel na de geboorte al waarnemen. Baby's zijn in staat om vanaf het eerste moment tonen exact na te "zingen". Zij hebben hiervoor een natuurlijke aanleg, wat zich een aantal jaren later uit in het feilloos spreken van de moedertaal. Intonatie (muzikaliteit) vervult, vooral bij het goed begrijpen van taal, een zeer belangrijke rol. In iedere cultuur vinden we dan ook spreekteksten, spelletjes en liedjes waarbij ouders innig contact maken met hun kind, zodat ze zich vertrouwd en veilig blijven voelen, waardoor de ontwikkeling van het kind gestimuleerd wordt.

Liedjes en muzikale spelvormen voor de baby

Hoe gebruikt u muziek? Hoe laat u een baby voelen dat hij welkom is?

In eerste instantie door het aanraken van de baby met de handen. Maar zeker ook het aanraken van de baby met de stem, door gevoelens te uiten en via het zingen en de muziek het kind laten weten dat u er voor hem bent.

Van oudsher zijn we vertrouwd met wiegeliedjes voor de baby. Daarnaast kunt u ook gebruik maken van aanraakspelletjes, massage en schootspelletjes. Tijdens de dagelijkse handelingen zingen we liedjes bij het aankleden en bij het in bad doen. Baby's houden van klankspelletjes en reageren erg attent op allerlei leuke spannende maar vooral nieuwe geluiden. Imitatie spelletjes en liedjes die geluiden en brabbelen uitlokken zijn favoriet. Het rustig bewogen worden op muziek in een paar veilige en vertrouwde armen is de meest vanzelfsprekende manier voor een baby om te genieten.

Opvoeders met wat ervaring weten waar baby's het beste op reageren. Van nature spreken we tegen een baby op een hogere toon. Een baby wordt lekker dichtbij op schoot gezet waardoor het contact maken makkelijker is. In verschillende culturen is babymassage een vast onderdeel van het verzorgingsritueel van de kleintjes. Ouders zingen wiegeliedjes (Slaap kindje slaap) en spelen kriebelspelletjes (Daar komt een muisje aangelopen) met hun kind. De culturen waar baby's op moeders rug meedinen, geven een prachtig beeld van direct contact, nabijheid, en vanzelfsprekendheid in het er mogen zijn. Wanneer kinderen in Nederland wat ouder worden, spelen we de bekende vingerspelletjes (Naar bed naar bed, zei Duimelot) en op schoot spelletjes (Hop paardje hop). Een liedje voor het slapen gaan en bij het handen wassen, eten en tandenpoetsen hoort er eigenlijk ook bij. Baby's zijn zeer geïnteresseerd in verschillende geluiden. Liedjes als "Wat hoor ik hier, wat hoor ik daar" bieden de mogelijkheid om allerlei rammelaars, knuffels met geluidjes of schuddoosjes aan te bieden.

Deze vanuit onze cultuur overgedragen zangspelletjes en aanrakingsmomenten zijn een goede start en geven kinderen een gevoel van vertrouwen en veiligheid. Er zijn vele momenten op een dag waarbij in de dagelijkse verzorging deze spelletjes gespeeld kunnen worden.

De muzikale ontwikkeling van de baby

De basis van de muzikale ontwikkeling ligt in het luisteren. Tijdens de zwangerschap hoort het kind allerlei geluiden maar pas na de geboorte kan het betekenis geven aan al deze klanken. Luisteren gaat vanzelf. Maar bij teveel achtergrondgeluid maken we het kinderen (en onszelf) wel erg moeilijk om nog alles te horen. Bewust luisteren wordt gestimuleerd door afwisseling tussen klank en *stilte*.

Baby: 0- 2 maanden

Luisteren:

- Angst bij onverwachte en hoge geluiden
- Onderscheidt menselijke stem van andere geluiden
- Herkent stem van bekenden

Reageren:

- Reageert met kijken wanneer anderen tegen hem praten
- Huilt bij pijn, angst en honger
- Vocaliseren ontstaat na 6 weken. Spontaan maken van klinkerachtige geluidjes.

2 tot 4 maanden

Luisteren:

- Wordt kalm van zachte geluiden, wiegen en de menselijke stem
- Een hoge stem lokt meer reacties uit.
- Reageert op hard en zacht

Reageren:

- Draait hoofd en ogen in een horizontale lijn in de richting van het aangeboden geluid
- Kijkt naar geluidsbronnen door met de ogen in de richting van het geluid te draaien
- Reageert via bewegen op hard en zacht
- Reageert op geluiden door bewegingen te maken: spartelen
- Maakt geluiden op wisselende toonhoogtes
- Reageert met kraaien en brabbelen. (Het brabbelen is zowel moedertaal eigen als moedertaal vreemd)

4- 6 maanden

Luisteren:

- Schrikt van harde onbekende geluiden
- Herkent zijn naam
- Herkent verschil tussen boze en vriendelijke stem
- Houdt de blik strak gericht op de geluidsbron.
- Herkent veranderingen in melodische contouren
- Wordt rustig van muziek

Reageren:

- Draait hoofd en ogen in een horizontale lijn, ook indien het geluid 10 cm boven de horizontale lijn wordt aangeboden, in de richting van de geluidsbron
- Maakt geluiden als antwoord op praten
- Produceert verschillende spraakklanken
- Maakt met verschillende kreten dingen duidelijk (aandacht trekken door geluiden te maken)
- Huilt van ergernis
- Zwaait met rammelaar om geluid te maken
- Zoekt de geluidsbron op, ook omdraaien (32 weken)

7-9 maanden

Luisteren:

- Gaat spraakklanken imiteren en luistert naar eigen geluiden.
- Intonatie patronen worden vastgelegd

Reageren:

- Reageert op muziek door er ritmisch op te bewegen
- Reageert met vocalen (ba, ma) (ook bij het horen van muziek)
- Produceert veel uiteenlopende geluiden
- Imiteren van toonhoogtes
- Onderzoekt eigen stembereik
- Sociaal brabbelen: het brabbelen gaat steeds meer elementen van gesproken taal bevatten.
- Maakt opzettelijk geluid met voorwerpen

10-12 maanden

Luisteren:

- Herkent voorwerpen aan hun naam

- Heeft een voortdurende interesse in geluiden en muziek
- Maakt onderscheid tussen veel geluiden

Reageren:

- Reageert op bekende geluiden
- Veel geluidspelletjes zoals: murmelen, bellen bazen, geluiden imiteren
- Kan hoogte en sterkte van geluiden soepel variëren
- Nog geen toonhoogte stabilisatie
- Zingt herkenbare korte melodische fragmenten
- Beweegt en danst mee.
- Tikt zelf de maat maar nog niet synchroon
- Imitteert bewust geluiden als hoesten.

Praktijk

Lied: **Daar komen twee spinnetjes aan.**

(bron: O.K! Zing en doe maar mee!)

Doel: Kinderen krijgen besef van hun lichaam door huidstimulering via aanraking. Ze gaan voelen en begrijpen waar hun armen en benen zijn. Ze leren de woorden voor de lichaamsdelen kennen en ervaren, letterlijk, waar hun grenzen liggen, waar het eigen lichaam eindigt. Tevens ervaren ze de maat terwijl door de ritmische druk en streling allerlei lichaamsprocessen gestimuleerd worden. Door het zingen en het spel verstevigt u het contact met het kind.

Hoe: Tijdens het verschonen ligt de baby op de aankleedtafel. U maakt (oog)contact met het kind waarbij u ook even kunt zeggen dat u gaat zingen. Dan zingt u het liedje terwijl u met een prettige druk de vingers over het lijfje van de baby beweegt. Wanneer de spinnetjes weggeblazen worden zorgt u dat de baby, ergens op het lijfje b.v. over arm, been of over blote buik, de luchtstroom van het blazen voelt.

Daar komen twee spinnetjes aan.

herkomst onbekend

Daar ko - men twee spin - ne - tjes aan krie - bel krab - bel krie - bel krab - bel krie - bel
 8 krab - bel. De een heet Piet en de an - de re Daan krie - bel krab - bel krie - bel
 15 krab - bel krie - bel krab - bel. Weg is Piet Weg is
 24 Daan. Daar ko - men ze daar ko - men ze, daar ko - men ze weer
 32 aan krie - bel krab - bel krie - bel krab - bel krie - bel krab - bel krie - bel krab.

De spinnetjes wegblazen bij

Naar bed naar bed zei Duimelot.

Spreektekst:

"Naar bed naar bed", zei Duimelot

"Eerst nog wat eten" zei Likkepot

"Waar zal ik het halen?" zei Lange Jaap

"In grootmoeders kastje" zei Ringeling

"Dat zal ik verklappen" zei 't kleine ding.

Doel: Het leren kennen van het lichaam (lichaamsbesef). Contact tussen verzorger en kind. Stimuleren van de taalontwikkeling. Kennis maken met een traditioneel versje.

Hoe: U hebt de baby op schoot. Terwijl u de tekst zegt masseert u de vingers om de beurt vanuit de handpalm naar het topje. Wanneer u het tempo rustig neemt heeft u ook nog even tijd om een draaiende beweging te maken over het bovenste gedeelte van de vinger.

Dan doet u hetzelfde spelletje met de andere hand van het kind.

Muzikale activiteiten voor dreumesen

U kunt kiezen uit een heel scala aan muziekactiviteiten voor dreumesen. Denkt U aan: loop- en val spelletjes, liedjes met materiaal als schudkokers, linten, ballen, opstapjes, belletjes, waardeloos materiaal, pollepels en bakjes, ballen, eendjes. Lichaamsliedjes waarbij de lichaamsdelen benoemd en aangeraakt worden. Eenvoudige spreekteksten en korte liedjes waar ze in eerste instantie de laatste woorden gaan invullen maar al snel de hele tekst meezeggen. Bewegingsactiviteiten op muziek, op de arm maar ook al alleen of samen met een knuffelbeest.

De muzikale ontwikkeling van de dreumes:

1 tot 2 jaar

Taal:

- Gaat de eerste woordjes gebruiken
- Kan bij spreken de toon (emotie) zeer treffend overnemen

Luisteren:

- Is gek op nieuwe, niet gebruikelijke, geluiden
- Experimenteert met klanken van uiteenlopende materialen

Muziek en bewegen:

- Reageert op muziek met klappen, dansen, draaien, petsen
- Reageert op wel en geen muziek

Zingen:

- Zingt voor zichzelf langere combinaties van klanken
- Probeert mee te zingen, vult stukken van liedjes in
- Houdt van herhaling
- Zingt spontane liedjes met eindeloze herhaling, stabiele patronen maar nog zweverig van toonhoogte.

Rond 18 maanden:

- Kan een voorstelling maken van objecten die niet aanwezig zijn
- Herkent plaatjes

Taal:

- Gebruikt eigen taal
- Zegt gericht papa en mama

Luisteren:

- Alle beschikbare voorwerpen worden op klank en toon onderzocht (experimenteren)

Muziek en bewegen:

- Meebewegen en meedansen
- Bewegingsreacties bij liedjes, spreekteksten, muziek
- Tikt de maat en beweegt op muziek maar nog niet synchroon.
- Bewegingen worden afgestemd op waargenomen muziek.

Praktijk

Lied: **Tik maar mee.**

(Bron: O.K. Zing en doe maar mee! Deel 1)

Doel: het stimuleren van het werken met twee handen. Het ontwikkelen van het maat gevoel. Het stimuleren van gericht luisteren en het stimuleren van het reageren op muziek en stilte.

Hoe: De dreumesen zitten op de grond in een kring, zo dat ze ieder wat ruimte voor zichzelf hebben. Een van de leidsters zit tussen de kinderen de andere leidster deelt al zingend de stokjes uit, terwijl ze buiten de kring omloopt. (U houdt zo het overzicht en kunt goed zien wat ze met de stokjes doen.). De leidster zingt: "Tikken tikken, tik maar mee. Hier zijn stokjes, 't zijn er twee. Tikken tikken wat je wil, luister goed nu is het stil." Aan het eind van het lied laat de leidster, die in de kring zit, door de stokjes omhoog te houden, goed zien dat het de bedoeling is dat de kinderen stoppen met tikken.

Als alle stokjes zijn uitgedeeld, verandert u de tekst als volgt: "Tikken, tikken tik maar mee. Met je stokjes alle twee. Tikken tikken wat je wil. Luister goed nu is het stil."

Na een aantal herhalingen kunt u gericht werken aan de ontwikkeling van het luisteren door gebruik te maken van verschillende materialen om op te tikken: de mat, de vloer, een doos, een trommel.

Tik maar mee!

Margré van Gestel

Musical notation for the song "Tik maar mee!". The notation is in 2/4 time and consists of two staves. The lyrics are written below the notes.

Wil je tik - ken? Tik maar mee. Hier zijn stok - jes 't zijn er twee.

5
Tik - ken tik - ken wat je wil, Lui - ster goed, nu is het stil.

Lied: **Blokken bouwen.** (Bron: Muziek tussen schoot en school)

Doel: Bevorderen van de fijne motoriek. De kinderen stimuleren om op tijd te reageren. Stemvorming (boem).

Hoe: In eerste instantie zult u zelf de toren bouwen. De kinderen gooien hem aan het eind van het liedje om. Al vrij spoedig zullen ze uw voorbeeld volgen en zelf gaan bouwen. Dit liedje vraagt om een reactie en het eerste wat de kinderen mee gaan zingen is het slotwoordje: Boem! Een activiteit waar dreumesen geen genoeg van krijgen.

Muziekactiviteiten met de jongste peuters

Bij de jongste peuters maken we gebruik van liedjes met materiaal zoals knuffels, eendjes, grote en kleine ballen. Er kan een begin gemaakt worden met

eenvoudige kringspelletjes en dansliedjes. De motorische activiteiten, ook aan de hand van liedjes, kunnen uitgebreid worden. Schootspelletjes met aanrakings- en knuffelmomenten, klapspelletjes en op de beurt wacht spelletjes zijn uiterst bruikbaar. Het experimenteren met geluidmateriaal en het muziek maken met kleine instrumenten kan uitstekend plaatsvinden in een aparte muziekhoeke. Lichaamsliedjes waarbij de kinderen zelf de verschillende lichaamsdelen aanwijzen en benoemen maar ook langere spreekteksten met bewegingen zijn favoriet. Bij motorische activiteiten in eerste instantie een beweging per liedje. Daarna een variatievorm. Bij bewegen op muziek zullen bij de jongste peuters de kleine motorische activiteiten (klappen, tikken met stokjes) al in de maat plaatsvinden.

De muzikale ontwikkeling van de jongste peuters: 2 tot 3 jaar

Taal:

- Beter uitspreken van woorden, verbuigingen en vervoegingen
- Gebruikt langere zinnen
- Ademhalen nog niet altijd op een logisch moment
- Wijst lichaamsdelen aan

Luisteren:

- Het spelen en experimenteren met klanken wordt nog verder uitgebreid

Zingen:

- Meer structuur in de zang en eenvoudige patronen, korte stijgende en dalende frases
- Stabiliseren van de intervallen, krijgt controle over de zangstem
- Zingen en neuriën tijdens spel
- Reproducieren van grotere gedeelten van gehoorde liedjes
- Liedjes en spontane improvisaties, die ze zelf maken zijn een weergave van de liedjes die ze om zich heen horen.
- Ze maken zelf nieuwe liedjes met geleende woorden en melodietjes
- Ze hebben een globale voorstelling van toonhoogte en contouren in muziek

Muziek en bewegen:

- Bewegingen ondersteunen de muzikale waarneming
- Ongedwongen en vaker bewegen op muziek
- Zijn in staat om zonder te bewegen naar muziek te luisteren
- Kleine motorische bewegingen kunnen perfect in de maat uitgevoerd worden
- Vingerspellen

Praktijk

Lied: **Handjes draaien.**

(Bron: O.K. Zing en doe maar mee! en Muziek tussen schoot en school)

Doel: kleine motoriek, fantasiespel, reageren met beweging, reactie moment, lekker rijmen, onzintekst, concentratie.

Hoe: Terwijl u het liedje zingt draaien de kinderen hun handen, alsof ze hun handen wassen of ze een bolletje wol opwinden. Bij "stok-vis" aan het eind van het liedje, klapt iedereen twee maal in de handen.

U kunt er ook een spelletje van maken waarbij we de handen warm wrijven.

Handjes draaien

traditioneel

Hand-jes draai-en koe-ke bak-ke vlaai-en, hand-jes draai-en koe-ke bak-ke vis. Je kunt het niet ge-
 10 lo - ven hoe lek-ker of dat is, je kunt het niet ge - lo - ven hoe lek-ker of dat is: stok - vis.

Lied: **Vogeltje Tjiep.**

(Bron: O.K! Zing en doe maar mee! Deel 1)

Doel: Vormbesef, klank herkennen, klanken nabootsen, oorzaak en gevolg.

Hoe: Alle kinderen krijgen (liefst twee) schuddoosjes met een vogelgeluidje. U zingt het liedje. Aan het eind van het liedje mogen ze de vogeltjes laten horen. U kunt ook gebruik maken van vogelfluitjes of de kop van een blokfluit. Als variatie kunt u er ook een verstoppspel van maken. Een van de kinderen laat aan het eind van het liedje het vogeltje horen. Wie vindt het verstopte vogeltje?

Vogeltje tjiep

Margré van Gestel

Vo gel - tje vo - gel - tje tjiep tjiep tjiep, 'Koor je wel maar ik zie je niet.

Lui - ster nu maar e - ven stil, als je het vo - gel - tje ho - ren wil.

Muziekactiviteiten met de oudste peuters

Bij de oudste peuters kunnen de muziekactiviteiten steeds langer maar ook complexer worden. Ze zijn in staat om zelfstandig wat langere liedjes met een iets grotere omvang te zingen. De kringspelletjes waarbij je op je beurt moet wachten en rekening met elkaar moet houden krijgen een plekje. Gevarieerd materiaal en instrumenten die in grootte en klankverschillen, zijn nu beter te hanteren en er wordt steeds meer muziek mee gemaakt. Het liedrepertoire breidt zich uit met liedjes met bewegingen die de fijne, kleine en grote motoriek aanspreken, met nog meer schootspelletjes en aanraakliedjes. Liedjes waarbij ze zelf rijmwoorden mogen invullen, liedjes waarbij lichaamsdelen zingend benoemd worden, liedjes die de fantasie aanspreken, liedjes met onzinteksten: mogelijkheden genoeg. Meerdere opeenvolgende motorische activiteiten binnen een liedje leveren weinig problemen op en bij het bewegen op muziek vinden nu zowel de grote als de kleine motorische bewegingen in de maat plaats.

De muzikale ontwikkeling van de oudste peuters: 3 tot 4 jaar

Taal:

- Praat in zinnen
- Beantwoordt eenvoudige vragen
- Gebruikt meervouden
- Zegt voor- en achternaam

Zingen:

- Tijdens het zingen meer controle over toonhoogte, snelheid en dynamiek
- Liedjes krijgen meer schema's
- In liedjes zijn melodie, ritme en tekst duidelijk herkenbaar
- Zijn in staat om zelfstandig simpele liedjes te zingen
- Gebruik van kwarten en kwinten in melodieën
- Zingt spontaan in een vertrouwde omgeving
- Eenvoudige zangspelletjes

Muziek en bewegen

- Meebewegen is geen noodzaak meer, ze kunnen ook aandachtig naar muziek luisteren
- Ze kunnen gehoorde voorbeelden op instrumenten nadoen
- Meer variatie in bewegingen
- Eindeloze herhalingen
- Luistervaardigheid
- Koppelen van klankkleur aan instrumenten (ook aanwijzen op plaatjes)
- Twee tegelijk klinkende instrumenten worden herkend
- Gaat steeds meer naar anderen luisteren bij het zingen in een groep.
- Kan op tijd stoppen met bewegen of het spelen van een instrument

Praktijk

Lied: **Puzzelliedje.**

(bron: Liedbundel van de Vereniging Peuters en Muziek)

Doel: Motivatie om te gaan puzzelen. Ondersteunen van de activiteit.

Bevorderen van de concentratie. Bevorderen van het ruimtelijk inzicht.

Hoe: U zingt het liedje terwijl u wat puzzelstukjes aanreikt die op de juiste plek in de puzzel gepast mogen worden. U zingt: "Wat past hier, wat past daar? Zoek de stukjes bij elkaar. Zoeken, zoeken, kijk maar goed, weet jij waar dit stukje moet?"

Lied: **Stappen.**

(Bron: O.K! Zing en doe maar mee!)

Doel: Stimuleren van de grote motoriek, maatgevoel, samen doen, ruimteoriëntatie, reactiemoment.

Hoe: U stapt met de kinderen mee door de ruimte. U zingt het liedje terwijl u het tempo van het lied laat aansluiten bij het tempo van de peuterbenen. Aan het eind van het liedje zingt u wat er gebeuren moet. (Stamp je de grond, zit je op de grond, draai je het rond, rol je over de grond.) Herhaalt u iedere bewegingsvariatie meerdere keren. Introduceer elke nieuwe beweging van te voren. Dan weten de kinderen wat u van ze verwacht. U kunt met een nieuwe beweging ook wachten tot een volgende keer. Op deze manier kunt u een liedje vele weken zingen en spelen zonder dat het voor u saai wordt. Kinderen houden van herhaling en door de herhaling groeit de herkenning. Hierdoor krijgen kinderen ook structuur aangeboden en dat voelt veilig en vertrouwd.

Stappen

T.Dautzenberg

Stapstap stapstap stap-pen in het rond en als je dan niet ver-der wilt dan zit je op de grond.

Hoe kiest u nieuwe liedjes uit?

Jonge kinderen houden van liedjes met bewegingen. Ze zijn graag motorisch actief en kunnen de bewegingen meestal meteen imiteren. Het lijkt voor de handliggend, maar liedjes voor jonge kinderen zijn altijd eenstemmig. De tekst is zéér eenvoudig en 'direct', waarbij het invullen of imiteren van klanken de liedjes voor jonge kinderen erg aantrekkelijk maakt. Daarbij kunnen we wel woorden variëren of er een nieuw spel bij maken, maar we vinden zelden tweede coupletten. Het ritme van de woorden van het liedje zien we terug in de notatie. De noten volgen de tekst en iedere lettergreep krijgt een toon. In de melodieën zien we een beperkt aantal grondpatronen:

oermelodie: twee tonen so-mi (vaak g-e),

kleuterdreun: so-la-so-mi (g-a-g-e)

de uitgebreide kleuterdreun: so-la-so-fa-mi-re do (g-a-g-f-e-d-c)

Het belang van de juiste toonhoogte

Willen we bereiken dat de kinderen zelf gaan zingen dan is het belangrijk dat de toonomvang niet te groot is. Ook de juiste toonhoogte is hierbij van belang. Kinderen hebben nog korte stembanden. Stembanden groeien mee, worden langer en daardoor kunnen basisschool leerlingen ook de wat lagere tonen (b en c¹) zingen. Voor peuters betekent dit dat de juiste toonhoogte (tussen d¹ en b¹) uitnodigt tot zingen. Wanneer liedjes uit korte zinnen bestaan, kan ook de ademhaling op het goede moment plaatsvinden.

Beweging en herhaling

Vaak is het zingen nog niet het eerste waar de dreumesen en de jongste peuters zich mee bezighouden, maar de motorische activiteit. Wanneer de bewegingen bekend zijn en geautomatiseerd, gaan de kinderen meezingen. Dit vraagt, evenals materiaal en spelvormen, om HERHALING.

Nog meer geschikt liedmateriaal

In de volgende uitgaven vindt u liedmateriaal voor de voorschoolse muziek educatie:

- O.K! Zing en doe maar mee! Koffertje, deel 1 (2002)
Een koffertje met 17 kaarten met op iedere kaart (A5 formaat) een liedje, illustratie, doelstellingen en spelbeschrijving, met CD.
Bestellen via website: www.zingendoemaarmee.nl
- O.K! Zing en doe maar mee! Doosje, deel 2 (2011) Een doosje met 21 gelamineerde kaarten met illustraties, liedjes muziekactiviteiten en CD met zowel de ingezongen als de instrumentale versies. Te bestellen: www.zingendoemaarmee.nl (€49,50)
- Muziek tussen Schoot en School. M. Albers, R.Rikhof ISBN 90-6020-738-6
- Zingen met Likkepot. M. van Maurik, H.Hopster. ISBN: 90-73460-98-0